

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR,
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sósféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 forint; félévre 3 forint; negyedévre 1,50 forint.
Előfizethetni minden postahivatalnál és könyvárnál.
Hirdetések díja: 1 hasábos petti sor 7 uj kr.

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM”,
(Barátoktere 7. szám.)

Hirdetés.

Megjelent az „Athenaeum” könyvkiadó-hivatalában (Pesten, barátok-tere 7. sz. a.):

Egy rendőr-kém titkai.

Két rész egy kötetben. 214 lap. Ára 1 forint 20 kr. — Ez irat közzétévője Griscelli rendőrfőnök, ki sokáig szolgált III. Napóleonnal alatt s igen érdekes titkokat beszél el mind az ő, mind Eugénia császárné életéből, valamint a francia császárság főurai és hölgyei múltjából is. Egész kis chronicle scandaleuse.

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Sammi Szahj tábból

MELANOGENE

Drogennaroktól Rosenböl. Gyár: Konchen, rue Saint-Nicolas 39.

A haj és szakkálak pil-lanathny GYÖR, — bármely árnyszakn, a bőrre nére minden kártykony h a s a s nélkül fertésére.

Ezen festőszer legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesten Török J. Győz-szerház utná. király-utca 7. sz. Ára 3 ft 50 kr, postán 30 krral több.

Köszvény-vászon

Köszvény, csusz, tagszaagatás, keresztcsontfájás, orbáncz, a kéz és láb mindennemű gőrcsei, s különösen a vér érdeg, fejfőres, feldagadt idegek, bémulások, oldal-szurások ellen bizto: eredménnyel alkalmazható, első **gyorsan és biztosan** gyógyító szer.

➡ Egy csom. ag. ára 1 ft 5 kr, kettős erejű 2 ft 10 kr.

Dr. Buron párisi általános seb-tapasza

mindenféle sebek, genyedések és daganatok ellen. — Egy köcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr, kisebb köcsög 35 kr. Postán külvé 10 krral több.

Valódián Pesten egyedül kapható csak **TÖRÖK JÓZSEF** ur gyógyszerárában, király-utca 7. sz., Sárkány és Molnár uraknál a váci-utczában. — **Debrezenben**: Rothschnec ur gyógyszerárában. — **Szombathelyen**: Pillich Ferencz ur gyógyszerárában. — **Moháson**: Kögl A. ur sorszámzedésében. — **Kolozsvártt**: Wolff gyógyszerész. — **Kassán**: Eschweig és fia. — **Miskolczon**: Spuller A. — **Pécsen**: Zsolnay. — **Szegeden**: Fischer és Schoppar uraknál. 323

A „HETI POSTA” előfizetési föltételei:

Egész évre, (januártól dec.) 4 ft. Félévre (jan.—jun.) 2 ft. Évnyedre (jan.—márc.) 1 ft.
 Szokoly Viktor, felelős szerk. Kiadó-tulajdonos az „Athenaeum-társulat.”
 (Barátok-tere 7. szám.)

TARTALOM.

Cikkek: „Az ólomgyűrű.” Beszély. (Vége.) — 2. 2. s-től. — „Krajnai népdalok.” *Prém Józseftől.* — „Az erdélyi kath. gymnaziumi tanárok nesztora.” X. Y. Z-től. — „A dodo.” (Didus ineptus.) — „A vasúti alagutakról.” K—y G—a-tól. „Hazafelé.” (Eredeti levelezés.) (Vége.) *Xántus Jánostól.* — „Börtön-kronika.” (Vége.) *HajdúLajostól.* — „Egy hét története.” *Vadnay Károlytól.* — „Vegyes közlemények.” — „Ujdonságok.”

Képek: Az isten akarja, hogy szánakozzunk a sze-

gényeken. („Az ólomgyűrű” c. beszélyünkhöz.) — Hegyesy József, a közép-tanodák nesztora. — A Dodo-madár. — I. Ábra. Építeni kezdett alagút átmenetszete. II. Ábra. Egy alag és aknájának átmenetszete. — III. Ábra. Egy alag „egész profijjának” kitérése, s az irány-alag tágitása. IV. Ábra. Az alag boltozatának építése. V. Ábra. A kitérés befejezése és az oldalfalak emelése. VI. Ábra. Alagút építés megosztott profilfallal. VII. Ábra. Az alag-bolthajtás kitérése. VIII. Ábra. A bolthajtás építése.

Irodalom és zenészet.

— (Heckenast Gusztáv kiadásában megjelentek:)

1. „A nők hivatása.” Iránymű egy kötetben; írt a Beniczky Irma; ára 1 frt 20 kr.

2. „Kosuth Lajos levelei Bem tábornaggyhoz.” Kiadja Makray Aladár; ára 80 kr.

3. „Kosuth Lajos, mint a magyar nép vezére és tanítója;” szerkesztette és életrajzzal ellátta Áldor Imre; négy képpel; ára 1 frt.

4. „Szavaló-könyv,” elemi iskolába és házi használatra; szerkeszti Borza Nándor tanító; ára 30 kr.

5. „Barátjüelek.” 2-dik füzet, gúnyirat, mely a katolicizmus ellen nem éppen jóakarattal van tele. Ára 80 kr.

— (Egytetemes és részszerű egyházzaj, különös tekintettel a magyar prot. egyházakra.) írta Kovács Ferenc, a római jog tanára. Most az első füzet jelent meg belőle; az egész munka ára 2 frt 40 kr.

— (Lauffer Vilmos váci utcai könyvtáros kiadásában megjelentek:)

1. Sue Jenő nagyhirű s már minden nyelvre lefordított „Bolygó zsidó” című terjedelmes regényéből a két első kötet; ára 1 frt 80 kr.

2. „A magyar parlament Debrecenben 1849-ben.” Közli lapunk egyik derék s nemrég elhunyt munkatársa: Pap Dénes, kitől a „Pesti nemzetgyűlés története” is megjelent. Két kötet, ára 4 frt.

4. „A magyar honvéd, vagy Budavár bevételé.” Eredeti színmű 3 szakaszban, Vahot Imrétől Ára 40 kr.

— (Mezei József „költményei”) csinos kötetben, most egy év alatt már harmadik kiadásban jelentek meg. E nagy érdeklőséget a nem tehetségnélküli költő iránt méltán gerjesztheti mély szerencsétlensége is. Azelőtt egyike volt jobb festészeinknek, de szemévilágát elvesztvén, számára csak egy világ, egy élv maradt: a költészet szférájában bolyongani.

Ujdonságok.

* (A *Kisfaludy-Társaság*) c havi ülésén (30-án) P. Szathmáry Károly fogja tartani székfoglalóját. Tóth Kálmán pedig akadémiánk egyik veteránjának: Lugossy Józsefnek „A honvéd” című költeményét olvassa föl, mely igen „fenkölt szellemmel van írva, s a „Honvéd-menház könyvé”-ben fog megjelenni.

* (A „*Budapesti Szemle*”) megszűnve, most az akadémia akar hason irányu fizeteket kiadni. Nagy szükség is van ily tudományos folyóiratra, s kötelessége az akadémiának oly kiadványokat létesíteni, melyekre — csekély anyagi haszon miatt — kiadók nem vállalkoznak.

* (A *Teleky-féle pályázat*.) E hó 19-ikén, mint az alapítványtevő névnapján, hirdette ki az akadémia a Teleky-féle 100 aranyos pályázat eredményét. Az idén tragédiák pályázhattak, a többi drámai különemek kizárásával. Versekben írva. Mindamellett a követelményt a pályázók nem tarták szem előtt; mert ha a bírálók szigoron ragaszkodtak volna hozzá; ugy a pályázott művek közül egy sem nyerhette volna el a kitűzött jutalmat. A pályázat közel sem kielégítő ugyan, de meddőnek sem mondható; mert több középserű sikerű művön és tehetségről tanuskodó kísérleten kívül két, jelen irodalmunk színvonalán álló s

színpadi előadásra méltó, sőt meglehetősen hatást ígéro darab vált ki: Az egyik a 3-dik sz. „Török János” címmel; a másik: „IV. Béla” című. Mindkettő családi dráma, történeti háttérrel. A jutalmat a bírálók (b. Kemény Zs., Szász Károly, Salamon F. az akadémia részéről; továbbá: Szigeti József és Paulay Ede a színház részéről) egyhangulag a „IV. Béla”-nak ítelték oda. A mű jellegé levele felbontatván: Szigligeti Ede eljenzetett meg, mint a mű szerzője. Atalánosan elterjedt hír szerint, a második, díesérettel kitüntetett művet, mely értékre nézve csak nagyon kevéssel áll alább a jutalmazott műnél, szintén Szigligeti írta. A nyertes mű pályázott már egvszer; de újra átdolgozva nyújtatott be. „Török János” az ez évi pályázatra készült.

* (Az *orsz. magy. képzőművészeti társulat*) hazai és külföldi művekkel vegyes nagy kiállítását megnyit. Külföldről kiállítottak: Bécsből, Düsseldorfból, Münchenből és Velencéből. Azonkívül a francia kormány átengedte azon 42 jeles festményt, melyek mult évben Münchenben, utóbb pedig Bécsben voltak kiállítva. Az „Oeversai esata Holsteinban, 1864.” L'Allemantól, csak april hó 1-ig látható. Ezután a kiállítás újból fog rendeztetni. Bemeti díj: hétköznapiokon 20 kr. ünnep-

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

12. szám.

Pest, 1870. Március 24.

VI. évfolyam.

Az ólom-gyűrű.

— Beszély. —
(Vége.)

IV.

A kapitány este felé gyöngöden kopogott a szoba ajtaján; Ivonne szelíd hangja felelé:

— Tessék!

Ivonne már fölkel s a legszebb angol kelmékkel

— Nos, hogy van? — kérde Leon barátságosan.

— Köszönöm, kapitány ur, jól!

— Es talált olyasmit, a mi kegyednek jó és alkalmas?

— Fájdalom, nem; ezek itt mind nagyon szé-

„Az isten akarja, hogy szánakozzunk a szegényeken.“ (»Az ólomgyűrű« e. beszélyünkhez.)

telt bőröndben keresgél, míg végre egy barna öltönyt választott ki magának, melyet fel is öltött; vállait egy nagy kashmir-shawlba burkolá, melynek értékéről szegénynek fogalma sem vala. E rögtönzött pongyolában elragadó volt.

pek; hanem ha én tőt és cernát kaphatnék, készítenék én magamnak ruhát.

— Mindent fog kegyed kapni; hanem hiszen az nagyon jól áll kegyednek, a mit épen fölvetted. És nincs kedve többé meghalni s nem fél már tőlem?

— Oh! ez hállatlanság volna.

— Tehát engedje meg, hogy itt kissé feecsejgjek. Kegyed itt, az én hadi-hajómon minden pillanatban a küzdelem veszélyének van kitéve: ez egy nőre nézve nem élet. Mit gondol, melyik hely tet-szenék kegyednek leginkább?

— Én az egész világon csak Labert és Roscoffot ismerem. Ha ön tudna valami más helyet, a hol résztvevő emberek engem felfogadnának, én minden elkövetnék, hogy önt megelégedetté tegyem.

— Nem, Ivonne, nem; kegyednek nem szabad szolgálnia. Nekem más gondolatom van. Kegyed sokat szenvedett, önnek éreznie kell a jólét boldogságát. . . Ivonne, akar-e az én nőm lenni?

Ez ajánlatra a fiatal leány összereszkedett, mint-ha villám sújtott volna le oldalá mellett.

— Nagy isten! — kiáltott fel, — én neje egy gazdag kapitánynak, én, ki még olvasni sem tudok?

— Kegyed meg fogja azt tanulni; kegyed még fiatal; én mindenben oktattatni fogom, a mit művelt nők csak tudnak. A gyűrű legyen szerencse- és jegygyűrű.

Ivonne reszkedett, mint a nyárfalevél, s arcát kezeibe rejté. Ajkait egy halk „igen!“-re nyitá meg, s szemébe könnyek gördültek.

— Kedves Ivonne, most már tudom, mit kell tennem, hogy boldogságunkat biztosítsam. Mihelyt hajóm visszatér St-Maloba, egy családhoz foglak vezetni, mely nekem lekötéleztem. Az oltárhoz minden zaj nélkül lépendünk. Menyegző után barátainnál fogsz maradni, kik mint leányukkal fognak veled bánni.

— Oh! ez ezerszer nagyobb boldogság, minőt ilyen szegény leány, mint én, megérdemel.

— Oh! nem, te gazdag vagy, mivel én az vagyok; azután szép és jó vagy, mit félsz tehát? Hanem ha egyedül vagyunk, nem szívesen hal-lom, ha engem urak nevezesz; mondd: Leon, mint én mondom: Ivonne.

— Igen, uram, . . . igen, Leon.

— No lám, ez tetszik nekem. Hanem most köte-lességem ismét a fedélzetre szólít.

A fiatal kapitány helyekönnyűséggel szökölt fel a lépesőkön's egy bizalmas embere nem sokára megjelent s Ivonnenak egy egész varrőkészletet hozott. Hanem Ivonne nem fogott most mindjárt munkához; agyát sok új gondolat zavarta.

Ruhája harmadnapon mégis kész volt. Szerény és félénk levén, mint egy őz, a fedélzeten nem láthaták; a szobában maradt, melyet Leon jelölt ki számára s hova az étkeket is hordták. A kapitány meg volt lepetve a szép ruha által, melyet Ivonne magának készített s ezt lelkes szavakban

nyilvánítá előtte. Ivonne szerényen azt kérde a kapitánytól: vajjon hamar érnek-e szárazra?

— Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem. Hanem te miattad szeretnék kikötni; mindig haretől félek, mely aggodalomba ejt s martalékul is ejthet.

— És téged? — kérde aggódva a jó leány.

— Engem? az egészen más; ez az én hivatásom.

Ivonne leereszté fejét s gondolatokba mélyedt.

— Fájdalom, hogy erről beszélnem kell; Ivonne, hallgass azért meg, és légy bátor; add ide kezedet. Mondtam már, hogy minden pillanatban megtá-madtathatunk s el is fogathatunk. Ha netalán ez történnék, kedves Ivonne, igérd meg nekem, hogy bátor léssz, mint az egy tengerész nejéhez illik; eszméletedet őrizd s a szobát el ne hagyd, ha csak erre valamik a mieink közül fel nem kér. Értesz engem?

— Igen, úgy fogok tenni, a mint te ohajtod.

— Még egy szót: ha az ember csatázik, ha az ágyu mennydörög: meg is lehet sebesülni, sőt meg is öletni.

— Oh! Jézus, légy irgalmas! Ne beszélj így; ereimben minden vér megfagy.

— Gyermekeim, az embernek a legroszabbra is el kell készülvé lenni; ez még nem gyilkol. Ha engem a szerencsétlenség oly körülmények közt érne, hogy nem beszélhetnék veled, nem lehetnék oldaladnál, akkor csak tétesd magad partra mi-előbb St-Maloban. Embereim már e tekintetben parancsot kaptak. Itt van e levél azon családnak címezve, melyről már szóltam neked. Mielőtt azon-ban a hajót elhagynád, e kis szekrényt vedd magad-hoz, melyet én a nagy bőröndbe helyezek. Ez a szek-renyke a te sajátod s függetlenségedet biztosítja.

Bár Leon minden igyekezetével nyugodtnak akart látszani, hangja mégis reszkedett, keble fáj-dalmasan emelkedett. Hirtelen ugrott fel, megszorította Ivonne kezét s sürgetős ügyet hozván fel, mely őt a fedélzetre hívja, eltávozott.

Leon csak estefelé tért ismét vissza; vidáman mondá, hogy a kajutban fog terítettni.

— Ez a mi nászbedünk lesz; egy pillanatra háborítatlan boldogságba merülünk.

— A mint akarod, Leon; nem te vagy az ur?

— Minő szomorú képpel mondd te ezt, kedves Ivonne! Még mindig ma reggeli beszédünkre gondolsz? Üzd el e gondolatokat egy pillanatra. Asz-talhoz, Ivonne! Jean Marie azonnal hozza az étkeket; a hajó konyhája kitünteti magát, össze-köttetésünkre inni is fogunk, és pedig egy serleg-ből, a mint az Bretagneban szokás.

Ezzel odanyújtá Ivonnenak ezüst serlegét, ki mosolyogva érinté azt ajkaival.

— No, most rajtam a sor, s te meg fogod látni, mily szívesen iszom én a mi egybekelésünkre.

S a serleget egy hajtásra kiüríté. Midőn pedig az asztalra helyezé, közelben egy ágyulövés hangzott s a hadnagy a kajutembe rohant.

V.

— Kapitány! — mondá a fülig fegyverben levő tiszt, — az angol látott bennünket; megkezdi a csatát.

— Jól van, Tanguy, menjen csak fel, azonnal követem önt.

Ivonne halványan emelkedett fel, mint egy márványszobor; Leon megfogta karját s a bőröndre mutatva, mondá:

— Emlékezzél most, Ivonne, a mit neked mondtam. Csak bátorság, kedvesem, légy erős és remélj; az isten meg fog engem oltalmazni!

E szavakkal szorítá meg arája kezét, ki a szájalom és ijedség vegyületével nézett rá.

Leon egy ugrással szokott helyén volt. A vad harcnak hű leírásához, mely az angol és francia kalózok közt kifejlődött, nem merünk hozzáfogni. Hires tengeri regényírók élénk színekkel rajzolják az ily küzdelmeket, melyeknek színhelye az Ocean sima tükre, világító lámpája a hold kétes fénye, vagy a csillagok reszkető sugara, melyeknek zenekarát a kartácsok ropogása, a hajósbárdok tompa ütése, a szél üvöltése s a haldoklók hörgése képezi. Mivel mi éreztük, hogy élénk színekkel nem volnánk képesek e jelenetet festeni, visszatérünk inkább Ivonnehoz, ki a hajószaoba egy szögletében terdepelt s bensőséggel minden imádságot elmondott, a mit csak gyermekkorában tanult. Az ólomgyűrűt, mely már oly nagy csodát művelt, minden imánál megcsókolta: ez minden másnál több erőt adott lelkének.

Fölötte borzasztó moraj keletkezett, az ágyu folyton szólt s a harcolók lárájára éktelen zajt eszközölt. Ivont nem imájából egy erős lökés zavarta ki, mire az ajtónak rohant s már föl akart szökkelni a lépesőn, hogy lássa: mi történik Leonnal; hanem a szigorú parancs merült fel emlékében; engedetlennek Jenni ő iránta, legnagyobb bűnnek tartotta; azért ismét térdeire hullott s imádkozott.

Az ágyudörgés egyszerre megszűnik, halálcsend áll be. Ivonne azt hitte, hogy a hare végre megszűnt, s hogy nem sokára Leont fogja bejönni látni, hogy őt jelenlétével megnyugtassa. Midőn az ajtóhoz ment, hogy a legkisebb neszre is ügyeljen, a hajót egyszerre rémületes erő rázta meg, hogy minden porcikájában ropogott; Ivonne a földre rogyott. Kevés ideig öntudatlanul feküdt

ott. Midőn ismét magához jött, eszméletét kétszeres lárma, zaj s recsegés ébreszté föl; térdeire igyekezett állani, de nem bírta magát föntartani. Oly gyöngöle volt, hogy sem gondolkozni, sem imádkozni nem tudott; gépszerűleg érinté ajkával a gyűrűt.

Az ajtó egyszerre feltárult. Ivonne körülnézett s több matróz füstös arccal s vörös kezekkel lépett be, egy vérrel borított férfit hozva s az ágyra téve.

— Leányka, rajta, — mondá az egyik, — segítsen kapitányunkon, ápolja, míg mi az átkozottakat tovaűzzük.

Ivonne, túlvilági erőttől emeltetve, ugrott fel, vizet keresett, s a vérrel borított arcot és nyakat gyöngéden mosogatta s két nagy sebet fedezett fel: egyiket homlokán, másikat füle mellett. Borzasztó volt, hogy mennél inkább mosta, annál több vér folyt belőle. Eszébe jutott, hogy van ott egy bőrönd telve selyemneműekkel, s a sebet bekötötte. Azután lemosta a vért, mely vőlegényének mozdulatlan arcát rondítá. Mivel szegény nem tudta, miképen adja őt vissza az életnek: szólitá; beszélt hozzá, a gyűrűt halántékára, szemei- s ajkaira helyezé s hívta segítségül sz. Annát; mind hasztalan!

A nagy veszély által erőt nyert, szemei s ajkaira lehelt, azt hívén, hogy fiatal, életerős léleketével belehelheti az életet. A nő ösztön ritkán csalatkozik. Leon e lehellet alatt erejét ismét ébredni érezé; fölemelte fejét, kinyújtá karját s megfogta kezét. Leon nem érezte, hogy meg van sebezve; a leánykát megismerte; körülötte véres vásznak, ruhákat látott; érezte, hogy ő érette tett valamit. Főlemelkedett, mintha az ajtónak akart volna rohanni. Ivonne visszatartá.

— Oh! maradj, nincs ott rád többé szükség!

— A kapitányra mindig szükség van, míg csak egy csöpp vér buzog benne. Bocsáss, Ivonne, a kötelesség mindenek előtt áll!

Az ajtó závarját kezében tartá, midőn a lépesőn egyszerre léptek hallatszottak. Jean Marie por- és vérben uszó arccal a kapitányt akarta látni. S midőn őt állani látta, fővegét a légbe dobva, hangos örömkriáltásban tört ki, mely egész a földözetre kihatótt s mondá:

— Kapitány! minden megvan! Az angol meg van kötözve, mindjárt cipelik, s a mi legénységéből még lábom van, nem fog többé alkalmatlankodni. A mi kárunk nem jelentékeny: egy pár szakadás s néhány golyólyuk.

— Menj ifju, s mondd meg, hogy én nem vagyok meghalva. A fejemen ejtett sebek mitsém

ártnak, hacsak agyvelőm tokjában maradt. Menj, majd én is követlek.

Leon most megnyugtató Ivonnet, megdicsérte bátorságát, megköszönte hű ápolását, s az első csókot nyomta homlokára.

Másnap győzelemittasan ment vissza egy kalóz Sz. Maloba, egy hajót vontatva maga után. Leon és Ivonne két hónappal később megünnepelték nászukat. A menyasszony gazdag paraszt-öltőnyt viselt, mivel a városi öltözetet nem akarta addig magára venni, míg tudatlan parasztnő. Semminek egyszer nem ragyogott rajta, csak egy egyszerű ölmogyűrű ujján.

VI.

Nyolc év folyt el, mióta a kalóz Ivonnet oltárhoz vezeté. Gyönyörű nap volt. A tengeren egy hajócska libegett, míg a nyikorgó parthomon egy előkelő ur karján egy elegáns nő sétált. Előttük egy négyöt éves fiúcska szaladgált a itt egy csomó homokot, amott egy kagylócskát emelt fel. A sétálóktól balra egy düledző kunyhó állott, melynek küszöbén egy öreg, ráncos képű nő kuporgott.

— Mint dobog az én szívem. Az a nyomorult kunyhó ott az én születési helyem, ott lakott az én atyám, oda hozták őt amazomoru este. Azon öreg asszony az én mostohám, ki oly gonoszul bánt velem . . .

— Mennyit köszönök én neki! — mondá Leon mosolyogva.

— Még egyszer akarom látni azon helyet, a hol atyám ült, aludott, hol engem térdeire vett és csókjaival halmozott.

E pillanatban felkiáltott a gyermek:

— Oh! minő rút asszony!

— Nem szabad így beszélni; a szerencsétlenség

vitte őt emyire; a jó isten azt akarja, hogy részvételt viseltesünk a szegények iránt, nem pedig utálattal. Vidd ezt neki, angyalom! — tevő utána Ivonne, s egy pénzdarabot adott a gyermeknek.

— Én nem merem, jer te is velem, anyám.

S a gyermek a vén bretagnei nőhöz vonszolta anyját. Midőn egészen közel volt mellette, ölebe dobá az ötfrankost, melyet az mohón kapott el s tompa „köszönöm“-öt mormogott.

— Van-e teje? — kérdé az ur, — ez a kicsi szomjazik.

Az öreg tagadólag rázta fejét.

— Még teje sincs? — mondá az urnő fájdalom-

san; — mégis elég pénzt küldtünk neki, hogy megélhetett.

Midőn vizet kértek, fölemelkedett s az idegenek előtt haladt. Leon t igen fájdalmas érzetek fogták el, a mint e nyomort látta, melyben egykor neje is osztozott. Míg a kicsi egy piszkos edényből némi undorral ivott, Ivonne körülnézett a szobában; mindent keresett s mindent megtalált, a mit csak szíve óhajtott.

Kebléből egy mély sohaj tört elő. Leon látta,

Hegyesy József, a közép-tanodák nesztora.

hogy sápadt s térle reszket.

— Elég! — mondá, majdnem parancsoló hangon s elvezeté nejét.

Mielőtt azonban Ivonne a küszöböt elhagyta volna, az öreg nő kezébe egy aranypénzt adott s elkérte tőle azon edényt, melyből atyja ivott. Ez által azon nyomorra akará magát emlékeztetni, melyből ő kiemelkedett, valamint az ölmogyűrű is erre figyelmezteté őt, melyet még mindig viselt, s melyet Leonnak köszönhetett.

Még egy pillantás, s a kunyhó eltűnt szemek elől.

Krajnai népdalok.

I.

Szép hosszú hajam mért vagyok?
— Rózsával bé nem fonhatom!

Szép fürge lábam vajh minék,
Ha babám táncba nem vihet?

Minék hattüfűfém károm;
Ha öt át nem karolhatom?

Fényes bogárszemem minék,
Ha többé rá nem nézhetek?

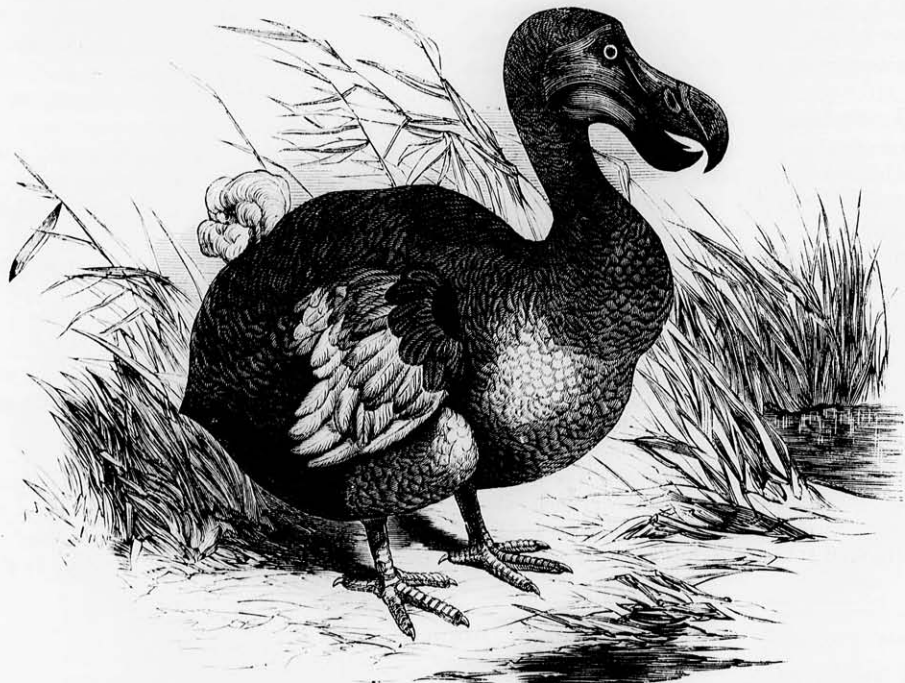
Minék e beteg szív, fejem?
— Hogy rá gondoljak szüntelen!

Elsővel ettem süteményt,
Másodikkal pecsenyét,
Harmadikkal kenyeret.
Kenyér legjobban esett!

Elsővel hátam vánkoston,
Másodikkal tollakon,
Harmadikkal — Marjéttinnal
Legjobban a harasztou!

III.

Kis lányka szalad
A lány gyepen,

A dodo-madár. (Szövege a 182. lapon.)

II.

Kis rigó a bükkfán ül,
Szépen zeng, szépen füttyül,
Ifju vadász les reá,
Rígót ledurrantaná.

— Ifju vadász, megbocsáss!
Szeretnék még élni, lásd;
Három hazám van nekem,
Benne három kedvesem.

Az első az írknék,
Második a sáfárnék,
Marjéttika harmadik —
Köztük a legigazibb!

Keblen az a tű
Ragyog oly fényesen.

Kis lába be gyorsan
Repül a gyepen;
Utána három fiu
Fut sebesen!

„Közületek első
Ki nála leszen
— Így szól az atya —
Azé legyen!”

Prém József.

Az erdélyi kath. gymnaziumi tanárok nesztora.

A haza sok jeles fia között, kiknek arcképei a „Hazánk és Külföld“ eddigi folyamaiban megjelentek, méltán foglalhat helyet *Hegyesy*, ki teljes hivatás-, buzgalom-, ügyismeret- és képzettséggel negyvenöt éven át szolgált nemzetének s az emberiségnek; ki lankadatlan türelemmel működött azon pályán, melynek rózsái csak gyéren viritnak s hol más jutalom alig marad a tiszta öntudatnál s a jó becsülésnél; drága emlék ez, melyet sok ezrek szíve őriz, kiket egykor tanítványainak nevezett.

Borosjenői *Hegyesy József* 1800. febr. 16-án született, tehetős nemes szülöktől Hortobágyfalván. Atyja az erdélyi kincstárnál szolgált, ki mint ilyenfia nevelésére nagy gondot fordított.

Tanulmányait N.-Szébenben kezdette, honnan a gymnaziumi s lyceumi tanfolyamra Kolozsvárra ment. Ezt kitünő sikerrel Purgstallerrel, az utóbb jönevű bölcsész és magyar egyetemi tanárral végezte.

A kitünő ifjut most magas családok hívták meg szép évdij mellett serdülő fiaik nevelésére és tanítására. Ily minőségben köztisztelet és szeretet közt három évet töltött, midőn a felsőbb tanhatóság meghívására a gyula-fehérvári főelemi tanodánál rendes tanítói állomását elfoglalta. E téren lankadatlanul munkálván, nemes föláldozással szolgálta a nemzetet 1849-ig. — 1853-ban, midőn a gyula-fehérvári tanodák — a forradalom alatt elpusztítottván — hamvaikból kiemelkedtek, rendes tanárrá nevezetett ki a gymnaziumhoz, hol 14 éven át ifju erélylyel s szorgalommal tani-

tott a tisztes ősz tanár 1867. május 1-ig, a midőn az erdélyi püspök közbenjárására a m. kir. közoktatásügyi miniszterium által egész fizetéssel nyugalmomba helyeztetett. Megjegyzendő, hogy *Hegyesy* az első nyugalmazott r. k. erdélyi tanár, minthogy az erdélyi kath. polgári tanárok — fájdalom! — rendes nyugdíjat nem élveztek.

*Hegyesy*ben a tanár és ember egyaránt becsülendő, mert vallásosság, szelidség és önzetlen honszeretet nála özpontosulnak. Jósziვისége általánosan ismert; a többi közt erről tanuskodik az is, hogy négy tizeden át háznál évenként hol egy, hol két szegény tanuló nyert ingyen ellátást, könyvet s ruházatot, sőt jelenleg is, szűk korlátok közé szorított nyugdíjából, három szegény tanulót élelmezett jósziვისégre.

Hegyesintől a gondviselés megtagadta: családot alapíthatni, de azért háza oly kedves családi kép, melynek tagjait a vidéki előkelőbb családok gyermekei képezik. — Kik egykor neveltjei voltak, most gyermekeiket hozzák el nevelni, s ilyenkor egy-egy könyv rezeg a jó öreg szemében.

Ezek azon férfit életének jellemvonásai, kit nem ismer ugyan a „nagy világ“, de ismerik az erdélyi szegények, árvák, kiknek segélyezése és vigasztalása adta neki a legkedvesebb örömet egyedüliségében.

Adjon isten hazánknak s az emberiségnek sok ily tanárt. Az erdélyi kath. gymnaziumi tanárrak kérdeműlt nesztorát pedig, kit 70 évvel már megálda az ur kegyelme, még sokáig éltesse!

K. F. Z.

A dodo. (Didus ineptus.)

E madarat, melyet egész példányban egyetlen európai muzeum sem bir s mely a föld színéről talán már egészen kiveszett, azon németalföldi tengerészek irták le először, kik legelsőbben látogatták meg Mauritius szigetét.

Ezek belőle egy kitömött példányt Londonba vittek volt magukkal, mely azonban elromlott. Most már Oxfordban a dodonak csak egy feje, s a brit muzeumban egy lába őriztetik.

E madár teste gömbölyded s rendkívül erős alkatu; lassu járását kövérsege okozza; legsóványabb példányai is félmázsát nyomtak; szárnyai igen aprók s mert evező tollak nincsenek bennük, repülésre nem is használhatta a dodo. Feje félig

meztelen, félig lágy, fekete s apró tollakkal fődött csőrének felső része hosszú, tövén csomós, közepén benyomott, végén kampós; alsó része fölfelé hajlott; orrlukái középtű vannak. Farkán fölfelé áll, esinos tollbokrétá van. Lábai rövidek, igen erősek s négy-ujjuak. Szemei aprók, kerekék s mint gyémánt ragyogók. Gyomra oly forró, hogy kőveket és vasat könnyen megemész.

Az utazók állítása szerint a dodonak két faja jött elé; a természetűdősök azonban csak az ugynevezett tulajdonképi vagy remete-dodot és aztán az ugynevezett Nazár-madarat ismerik, melyek azonban alkalmasint szintén csak egy fajt képeznek.

A vasúti alagutakról.

Hála azon életjelnek, mely az utóbbi években vasut-építéseinben is mutatkozik s azon nagy érdekeltségnek, melylyel országgyűlésünk a közlekedés, az anyagi gyarapodás ezen főerei iránt viseltetik, rövid idő mulva alig lesz hazánknak egy-egy nagyobb vidéke, melyen keresztül legalább egy vasút ne vonulna.

Érdeklél viseltethetik tehát az olvasó azon építészeti iránt, mely a gyors és kényelmes közlekedés és olcsó szállítás főszeközölője, s pedig annál inkább, mert vasutaink csaknem mindnyájunk szeméi előtt készülnek. Az egyszerű vasúti töltések készítését, a sínek lerakását, a hidak és hidutak (via-ductok) készítését könnyebben megértheti s felfoghatja az olvasó, bár ezek ismertetését is szívesen fogjuk adni, a mint valamelyik szakértő t. hazánkfia népszerű leírásban megtisztelt azzal. Most a vasúti alagutakról szólunk itt, melyek bámulatos szerkezete legjobban szokta az utazót megdöbbeníteni, vagy legalább meglepni.

Mielőtt valamely alagut építéséhez fognának, mindenekelőtt szükséges annak *középvonalát*, ugynevezett *tengelyét* kifurni, a mi az illető mérnökökre nézve az átfurandó domb, hegy vagy bére alakja és nagysága szerint egyszerűbb vagy nehezebb munka. Ha az alagut hosszabb, tengelye átfurásokon abba közönlöként többé vagy kevésbbé mély *aknák* (kutszerű mély ürök) ásatnak le, miként ezt I. ábránk mutatja. Ez aknák arra szolgálnak, hogy rajtuk vitessék ki a szükségtelen kiásott föld, szétrepszett kő, vagy beszívárgott víz, s ugyancsak rajtuk eresztessenek le a kellő építési anyagok; egyszersmind lehetővé teszik, hogy az alagut építése egyszerre több ponton kezdetessék meg és folytathassék, s hogy a munka gyorsabban menjen, mert így lehetséges nem csak az alag két végén, hanem az akna aljának mindkét felén is, jobbra-balra egyszerre dolgozni, mint azt a II. ábra tünteti elő. Végre ezen aknákat gyakran még akkor is nyitva hagyják, ha az alagut már egészen elkészült, hogy szeleelő-lyukakul szolgáljanak. Az aknákat úgy ássák, mint a közönséges kutakat s összedülés ellen a szerint, a milyen illető helyen az átfurt talaj-réteg s azon időhosszusághoz képest, a meddig használni akarják, vagy csak gerendákkal peccézik ki oldalait, vagy pedig fallal építik körül. Mindegyik aknát pedig csak épen oly mélyre eresztik le, hogy a jövődöbéli alagutnak épen fenekét érje, a miből látszik, hogy e mélységeket ugyancsak pontosan kell kimérni.

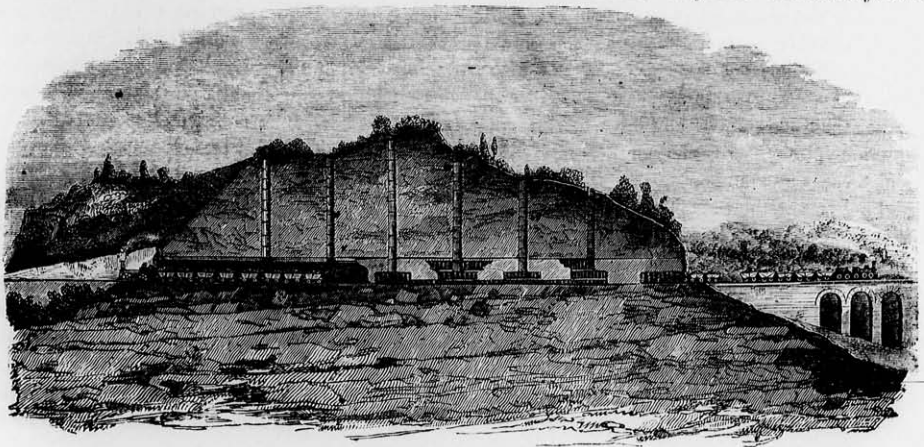
Miután az aknák le vannak eresztve, egy igen keskeny folyosó, vagy inkább csatorna töréséhez fognak, mely mindegyik aknával összekötöttesben van, s mely arra szolgál, hogy azon át a jövődöbéli alagut hosszában netalán előjövő víz levezetessék, s hogy az alagut tengelye elkészíthetessék s végre maga az alagut is kiépíthetessék. Ez az irány-alag vagy folyosó már maga is ép oly hosszú alagut, milyen lesz az igazi, csak hogy 5—6 láb széles és csak 7—8 láb magas. Ezt egészen bányászmodra szokták a kijelölt alag két végéről s mindegyik akna fenekének két oldaláról befelé törni, s hogy be ne dőljön, deszkákkal, gerendákkal kipeccézik. A hol az alagut szikláit lóporral kell szétrepszetni, ott nem szükséges kipeccézni, hahogy az illető sziklák nincsenek nagyon megrepedezve.

Ha már az irány-alag egész hosszában kész, akkor az alag tengelyét, miként azelőtt felülről, most alul készítik el. E célra mindegyik akna középpontjáról zsinóron függő lámpát eresztenek le, de csak az alag felső részeig; ha az alag-tengely pontosan törtetett ki, ez esetben az alag egyik végétől a másikig egész sorjában, egyenes vonalban kell látni az égő lámpákat, s ezeknek egy illuminált tengelyt kell képezniök. Az irány-alag oldalaira azután jeleket vésnak vagy karcolniak s a tengelynek ezektől távolsága kiméretik és megjelöltetik, hogy a tengely bármikor újra kimérethessék, s hogy a jelek aztán minden további munkánál irányadók lehessenek.

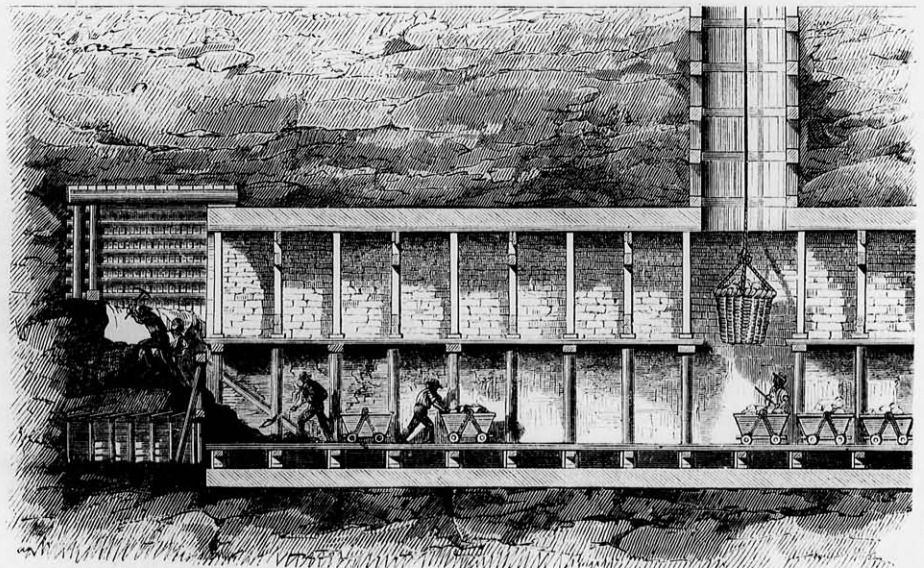
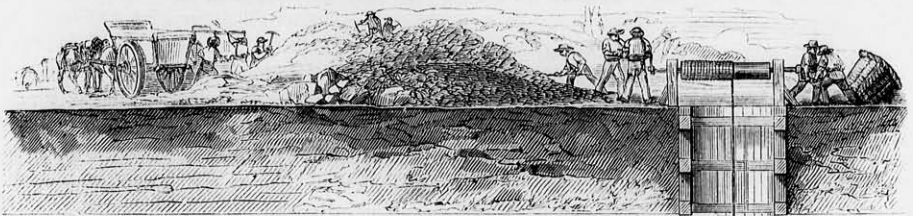
Az alagut kitágítása s falazata építésére nézve többféle rendszer van használatban, a szerint, a milyen az áttörendő talaj. Ha „egész profil” szerint dolgoznak, vagyis az alagutat darabonként egyszerre egész magasságában és szélességében török ki, ez esetben az irány-alagot fölül, a boltozat „kaponyáján” vonják s a mennyezetet, vagyis „tetőzetet” erős gerendákból készítik, hogy a föld le ne omlójjék s hogy a munkások az alagot mindkét oldalán tovább tághathassák. (Lásd III. ábránkat.)

Ha ez kellőleg megtörtént, beléállítják a boltozat-állványt s a boltozat kiépítését szokott módon megkezdik. (IV. ábra.) Miután ezt jó darabon elkészítették, az alagutat alulról kezdik kiásni (V. ábra.) s azon oldalfalakat építik föl, melyek a boltozatot tartják, miközben a már kész boltozatot végéin föl kell támogatni, hogy össze ne omlójjék. Ezen eljárás a közönséges boltozat-építésmódnak tökéletesen ellentéte, mert ennél

előbb az alapfalakat rakják le, s arra emelik a | egész hosszában s ezeket az építés könnyítése
boltozatot. | végett különböző helyeken kereszt-folyósókkal

I. Ábra. Építeni kezdett alagút átmetszete.

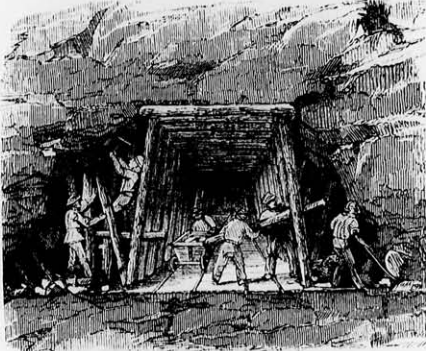

II. Ábra. Egy alag és aknájának átmetszete.

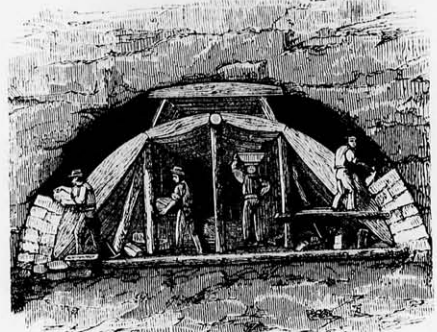
Némely esetben a munka „megosztott profil | kötik össze. Ekkor aztán a két alsó mellék-alag-
szerint“ történik. Ilyenkor három alagot törnek | ban kezdik meg a bolthajtás alapfalai emelését

(VI. ábra), s a bolthajtás számára a felső részt a harmadik alag segélyével ássák ki, s ez esetben

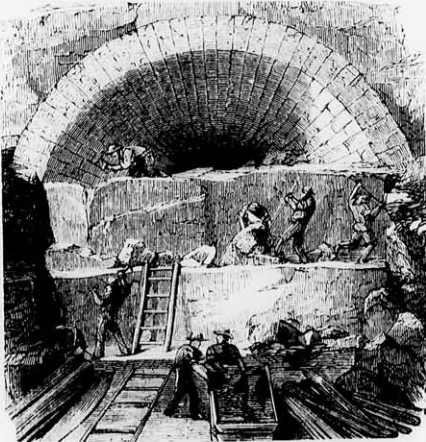
az alag *koponyáját* (tetejét) ismét gerendákkal kell föltámasgatni. (VII. ábra.) Az így azután

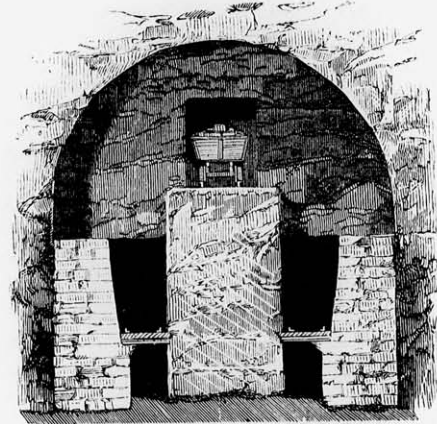
III. Ábra. Egy alag eg'cs-profiljának kitérése s az irány-alag tágitása.

IV. Ábra. Az slag boltzatának építése.

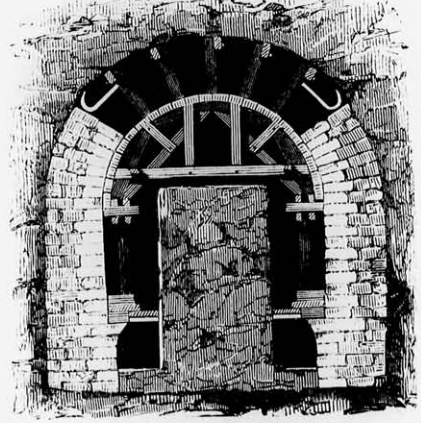
V. Ábra. A kitérés befejezése és az oldalalak emelése.

VI. Ábra. Alagút-építés megosztott profillal.

VII. Ábra. Az alag-bolthajtás kitérése.

VIII. Ábra. A bolthajtás építése.

középen maradt négyyszögű föld- vagy kötőmeget, mit „sajt“-nak neveznek, akkor ássák ki, ha már kész az egész boltozat. (VIII. ábra.)

Ha az illető földréteg oly laza, hogy az alag fölött levő földtömeg a boltozatot olyaténkép nyomná, miként az alapfaloknak aljuknál befelé kellene hajlaniok, ez esetben még egy megfordított boltozat is, „talaj boltozat“ építtetik, úgy hogy az egész alagut mindenfelől körülfalazott óriási csövet kap.

Az egész világ leghosszabb alagútja a mont-cenisí, mely három mértföld hosszú, s mely Franciaországot Olaszországgal össze fogja kötni. Ezt alag-furó gépekkel ássák, melyek naponta 4—5 lábnyit haladnak. A Mont-Cenis hegység roppant magassága miatt ezen alagútba aknákat nem lehetett leereszteni s azért a munkások számára szükségelt friss lég itt különös készülék segítségével úgy szivattyuztatik be.

K—y G—a.

„H a z a f e l é !“

(Polytátás.)

IV.

Singapore (Malái szigettenger), dec. 27. 1869.

Mult szombaton este megérkeztem „Travancore“ angol gőzösön Singapore elé, azonban a kikötőbe bemenni késő volt, s a kapitány vasárnap nem akart megérkezni; így lassan kigőzölt ismét a tengerre s egész hétfőn reggelig fel-alá sétáltatta a gőzöst Singapore előtt, noha az utasok közt egyetlenegy angol sem volt. — Az angolok valóban annyira viszik már a vasárnappali komédiát, még coloniákban is, hogy minden nem-angolt a kétségbeesésig kizoznak. Angol coloniális városokban e napon nem szabad zenézni, billiárdozni vagy tekézni, az ivás és kártyajáték szintén szorosan tiltva van, s még a gyógyszerárak is zárva. E napon megbetegedni sem szabad. — Reggeltől késő estig kongatják harangjaikat, s uton ut-félen mindenki nagy bibliával sétál hóna alatt, s a házakban bibliai felolvasások tartatnak. Így van angol gőzösökön is; egész nap bibliát olvasnak, s papolnak a missionáriusok, vagy ha ezek nincsenek, a kapitány. Egész nap természetesen ének és zene tiltva van, de még fenhangoz beszélni sem lehet; s ha valaki igen elunja magát és whistezni vagy piquetirozni óhajt, no hiszen el lehet készülvé oly leckére a kapitánytól, mint valami lótolvaj szokott kapni a pandur-káplártól. A legnevezeteseb, miként maguk az angol utasok sem helyeslik ezen rendszabályokat, sőt igen sokan szégyenlik, hogy zsarnokok a külföldiek irányában; de az angol kormány kívánja így, s az angol kormány természetesen oly hatalom, mely mindenkit képes engedelmességre szorítani, s rendszabályait mindenki irányában érvényesíteni.

A mint az ember Singaporeba érkezik, mindjárt észreveszi, hogy világkereskedelmi kikötőben van. A sok száz és száz nagy hajó a világ minden részéből; s a sok ezer különféle maláji, guineai, celebesi, borneoi hajóféle, melyek örökösen ki és

bejárnak, s az egész szigettenger mintegy boritva van ezen sajtáságos járművek vitorláival. Azt kellene tán mondanom: „vászonszárnyaival“, de ezen hajók vitorláiban bambusz- és kátáng-fonadékból, néha gyékényből készíttve, s soha vászomból. Sok ily hajó igen csinos, szép faragványokkal díszítve, s jól is vitorláznak, különösen a moluceai szigetekből a praúk. Az ember ha először szemléli ezen kisdud járműveket, melyek legtöbbször alig van ki 4—5 lábnyira a vízből, s árbocai és vitorláí oly tökéletlenek, felette csodálkozik rajta, hogy merészelnék tengerre menni, s még inkább, hogy 2, sőt 3 ezer mértföldre elmennék tengeren minden compass nélkül. Mindehhez azonban sem bátorság, sem tudomány nem kell; mert az, ki minderről oly szépen gondoskodott földünkön, gondoskodott arról is, hogy a moluceai és maláji-i szigettengerek lakosai egymással könnyen közlekedhessenek. A szél ugyanis ezen szigettengereken elkezd szeptember elején keletről fújni, s szünet nélkül keletről nyugotra fú egész február közepéig. — Február közepe táján a szél változik, körülfutja néhány nap alatt a compass, s aztán augusztus végéig folyvást nyugotról keletfelé fú. A hajók és ladikok tehát szeptember—január hónapokban keletről nyugotra jönnek a széllal, esilagok, szigetek, és hegyek lévén az iránypontok; s a nyugoti széllal február—augusztusban ép oly könnyűséggel kelet felé mennek.

Vihar ezen tereken alig ismeretes; legfeljebb egy kissé nyugtalan a tenger és magasán jár, mikor februárban és augusztusban a *monsún* változik.*)

El lehet gondolni, hogy ily központu fekvés mellett Singaporeban sok mindenféle nemzet öszpontosul. S valóban alig van város a világon, hol oly sok festői tarka-barka ruhát lehetne látni, mint épen Singaporeban. A lakosok (mintegy

*) Monsunnak hívják ezen rendes irányu szeleket.

100,000) legnagyobb része kínai és malaji-i, mintegy egyforma számmal, aztán a hinduk, clinkok, arabok és tamilok következnek. De van elég siámi, sikh, tibethi, perzsa, örmény, görög, da-jék, bugi, negrito s számtalan más, aztán az itt lévő vidékiek a Moluccák, Philippinek sok száz szigetérol. Európaiak közt a portugálok vannak legszámosabban, aztán angolok, de az egész Európai népesség — az angol katonák kivételével — alig megyen 500 lélekre.

A francia hittérítők megtesznek mindent, a mit tehetnek proselyták nyerésére, azonban igen-igen kevés eredményt tudnak felmutatni. Angol coloniában nagy ritkaság, hogy valaki hitét változtatja, mert tökéletesen egyforma jog és kötelesség uralkodik, s keleten csak oly országokban szaporodnak a hittérítők hívei, hol (mint Chinában, Japánban, Siámban stb.) zsnaroktság, önkény stb. uralkodik, s hol sokan azért lesznek keresztények, hogy a francia kormány aztán pártfogolja őket a mandarinok és jakuninok önkénye ellenében. Így Singaporeban csak 1 episcopalis egyház van, s két kis katolikus kápolna, hol azonban csakis európai nőket láthatni, s igen kevés ázsiait. Van azonban Singaporében vagy 15 chinai templom, számtalan buddista és mohamedán imaház, s van egyéb mindenféle templom is, például tűzimidó parzi templom, melyeknek nevét is sok időbe kerülne kitudni.

A város hasonnevű szigetre épült, melyet a század elején engedett át a johorei kajah a kelet-indiai társaságnak. Az egész sziget gyönyörű utakkal szelve át minden arányban, hol tökéletes kényelemmel és egész biztonsággal lehet utazni éjjel-nappal, noha a sziget mintegy 10 geogr. □ mfl. területű, s imitt-amott folyókkal, tavakkal, és öserdővel van borítva. A szigeten mindenütt gambier, fahéj, szerecsendió, gyapot, cukor, kávé, bors és egyéb ültetvényeket láthatni, melyeket nagyrészt kínaiak művelnek, nagy szorgalommal és nagy haszonnal. Imitt amott 300—400 láb magas hegyek is léteznek a szigeten, hol a kormánynak mindenütt kényelmes villái vannak, melyeket 1 dollár napi fizetés mellett az egész ház, kert, és vidék az enyim volt. Találtam a házban 2 hálószobát, 1 éttermet, fürdőt, egy dolgozó és 2 inas-szobát, konyhát, kamarát és istállót, minden képzelhető butorattal, sőt ágyneművel és asztalkészlettel is ellátva; a mi azonban legnevezetesebb az

egésznél, hogy minden ily bungalow 2 vagy 3 gyilkos felügyelete alatt áll, ezekre van minden bizva, s ezek szolgálják az embert. A coloniális kormány ugyanis azt a szokást vette be, hogy halálra ítelt, de 20 évre vagy életfogytig fogságra kegyelmezett gyilkosoknak, ha magukat 5—6 évig jól viselik a fogságban, bizonytalan időre szabadságot ad (leave ou ticket); ilyenek aztán a kormány vagyonára mint felügyelők stb. alkalmaztatnak, s rendszeren hasznos és jó egyének, kevés kivétellel; de mindenesetre furcsa benyomást tesz az emberre, mikor egyedül ily házba lép a rengeteg közepén és megtudja, hogy a ház egyedüli lakója halálra ítelt gyilkosok, s ezen gyilkosokra van bizva az ember élete fölötti örökös. Sokat kóboroltam a rengetegben ily öreimmel, sőt halászatmal folyón és tengeren, s noha jól, hiven és nagy tisztelettel szolgáltak, az előítéletet soha sem győzhettem le, revolverem mindig kéznél volt, s ágyamban is kezemben mindig tör.

Singapore város közvetlen a tengerre van építve, s a tengerparton mintegy négy a. m. távolságra terül el. Sok igen szép európai izlésben épült háza van, különösen a kormány és város épületei. A kereskedők üzlethelyei a keleti piac körül vannak, lakházaik azonban a városon kívül helyezték, apró halmokon erdők, és ligetek közt. Az angol és német club, úgy a fűvészkert szintén a városon kívül van, mintegy négy mértföld távolságra a főhoteltől, s így ha az ember újságokat akar olvasni, vagy valakihez ebédre hivatalos, fogadott kocsin 4—5 mértf. távolságra kell menni, s éjfél körül menekül az ember haza. Hozzájárul még azon hallatlan dolog, hogy itteni szokás szerint ebédre fekete posztó nadrágban, frakkban és melényben, fehér nyakkendővel, kell megjelenni, sőt sárga keztyűben is. Ha az olvasó most hozzáképzeli, hogy Singapore épen az egyenlítő alatt van, s folyvást 30—32° Reaumur a hőség, könnyen elképzelheti azt is, mily kintetés egy vidékre ily ebéd. Épen olyan valami, mintha Laplandban azt kívánánk, hogy az ember ebédre egy üngben s szónadrágban jelenjék meg.

Egy másik, szintén furcsa szokás van itten. Minden vendégtől elvárják, hogy szolgálját magával vigye, ki aztán urát az ebédnél szolgálja; különben könnyen megtörténhetik, hogy az ember enni nem kap. Egyszer egy ismerős meghívott ebédre, s minthogy báró Ranssonnal együtt mentünk, csak egy inast — az övét — vittük magunkkal. Azonban egyikünk az asztal egyik végére került, a háziasszony, másik pedig az asztal másik végére, a háziur mellé. Szolgánk urát

szolgált, s én valóban egy falatot sem kaptam volna, ha a háziúr saját ételét velem nem osztotta volna meg, mert saját szolgálát nem volt képes rábírní, hogy nekem enni hozzanak. Ily ebédek egyáltalán fészesek, és kedélyességről szó sincs; legtöbbször a nők glaccé-keztütyüket le sem huzzák, és egészen báli töltetben vannak. Ebéd után fészese társalgás a parloirban, néha valaki megvagdálja a zongorát vagy rozsol énekel, s a közönség tapsol és újra követeli az előadást, mindenkit, de magát is kinezva. Mindezen termék — még az erdőben is — a legpazarabb módon világítvák légszeszszel, mi a hőséget nem kis mértékben emeli, úgy hogy mikor éjfélkor az ember hazavergődik, alig képes testéhez tapadt s az izzadságtól csorgó ruháit lehuzni, s kétségbeesetten kérdi az egek urától, hogy ugyan mit vétett, s s mivel érdemlette meg ezen kinszenvedést?

Láttunk vándor-komédiásokat is Singaporéban, s a színlapon mindig olvasható volt, hogy a közönség diszruhában kérétki megjelenni. A full dress, azaz diszruha természetesen az, melyet előbb leirtunk, s általában ugyanazt használják, csak hogy fekete mellény helyett fehérét, s sárga keztü helyett fehérét viselnek. A nők ilyenkor oly kicsapongó extravagantiával öltöznek, miként betűszerint ragyognak az ékszerektől, s félre ismerhetlen minden lépten a „parvenu.“ Még inkább kénytelenek vagyunk ily meggyőződésre, mikor a házi gazda minduntalan a protector szerepét játsza, vendégét oktatja, s szünet nélkül a „jez mein liebste!“ „well it is so, because I tell you so!“ bevezetéseket halljuk.

Mindössze 4 német, vagy 12 angol, s néhány más európai nő van itten. Az ember azt hinné, hogy így elszigetelve ezek testvéri szeretetben s egyetértésben élnek. Korántsem! Apró cotteniák vannak, s ezekben alig hall egyebet az ember, mint nyelveskedést és pletykát a többi ellen. Összetartás, barátság és kedélyesség egyáltalán ismeretlen.

A férfiak a clubba járnak, hol tekeznek és isznak, a németek sört, a többiek szeszes italokat, s rendszeren nagy lármával oszlanak szét éjfélkor. A ki nem nős — s a nagy többség nőtelen — maláj vagy chinai nővel él házában, s el lehet képzelni, mily ferde állásban van ily kis communitásban *mindenki* ily viszonyok közt, különösen tisztességes nők, és leánykák!

Van a városban 4 bank, több biztosító és kereskedelmi társulat, nagy dolgozó-ház, kórházak stb., s ezek mind az európaiak kezelése alatt állanak.

A kínai, malaji és parzi, úgy arab kerekek közt is igen sok vagyonos ember van. Különösen híres egy kínai, *Whampoa* nevű, ki hajókat szerel fel szükséges készlettel, s egy idő oda orosz főkonzulnak nevezte ki a cár. Van szerencsém ismerni *Whampoa* urat személyesen jól, s sokszor voltam vendége is asztalánál, mely Singaporéban legjobb; francia szakácsot tart, s maga is szereti a Cliquot pezsgőt barátai körében. *Whampoa* copfot visel, kék zubbonyt kék, bő nadragót és kínai dugasz cipőt, mint akármely más kínai, de angolul jól beszél; legalább 5 millió dollár vagyona van, rendkívül vendégszerető, s így mindenki szívesen megyen hozzá, sőt oly celebritás, hogy legközelebb az edinburghi hereg is nála volt ebéden, s pedig az angol konzul által felszólítottatta *Whampoa* urat, hogy hívja őt meg ebédre, szeretne vele megismerkedni. *Whampoa* csak bizalmas barátjainak mutatja be nejét és leányait; különben csak férfiak ülnek az asztalánál, ő elnököl mindig, s szeretetreméltó naivsággal viszi végig ebédjét, úgy hogy mindenki meglegedve távozik.

Háza a Laranguni uton valóban méltó egy nábobhoz; egy 400 hold nagyságu kínai kert közepén áll az több épülettel, melyekben Khina minden művészete európai kényelemmel párosulva látható. Házai valóban óriási kínai muzeumnak mondhatók. A kertben Khina, Japán és Ausztrália, egy a Moluccák minden nevezeteseb növényzete szemlélhető, tavakkal és folyókkal, hol végtelen mennyiségű vízi növények és arany halak láthatók, mesterséges hidakról és művészi esen épített kioszkokból. Egyetlenegy tóban több, mint 500 Viktoria Regia virágzik épen most!

Tekintve, hogy Singapore az egész világgal szoros gőzhajó-összeköttetésben van, sőt indulópont Jáva-, Macarsar-, Amboyna-, Siám- és Sumatrába, könnyen el lehet képzelni, hogy rendkívül élénk üzlete nagy, és forgalma több száz milliót képvisel; s tekintve, hogy a belföldi tropikus terményeket kivéve, *mindent*, mi az életre szükséges importált Európából, át lehet látni, hogy az élet, itten igen költséges, ruha legalább 200 perccel drágább, mint Európában, úgy egyéb kellék is. Hotelben az ember fizet 4 dollárt naponkint, s hozzátesszük, hogy a legközönségesebb francia, vagy magyar bor palackja egy dollár és fél, 10 szivar egy dollár, a sör palackja 1 dollár, mosás 100 darab 6 dollár: az ember ha még oly megszorítva akar is élni, 6 dollárt naponta kiad a hotelben; s minthogy a dollárnak itten magas értéke van, s egy font sterling nem 5, de 4½ dollár, a 6

dollárt bizvást tehetjük 16 forinra a mi papir-pénzünk szerint. Ezen különbség nem tűnhetik úgy fel az ittlakók közt, kik kiadásaiuk arányban szerzik a pénzt itten, mint azok előtt, kik hazulról bankóval indultak ki, mint például én is.

A khinai és maláji bazár valóban nagyon érdekes látvány mindenkre, de különösen azokra, kik Európából legujabban érkeznek. Képzelnem lehet áruk oly sokféleségét, mint az ember itten láthat, s csaknem minden új és csodálatos az ember előtt. A khinai kereskedő soha sem neheztel, ha az ember egész boltját felfogatja és semmit sem vesz, sőt ha még egyszer arra megyen az ember, behív bennünket, megrázza kezünket, leltet és théaval kínál meg. Soha oly bonhomiót kereskedőnél nem tapasztaltam, mint a khinainál, s okos ember, mert csupa szégyen fejében és udvariasságból is vásárlunk valamit tőle, s rokonszenyvünk nála marad.

Van Singaporóban több khina, egy pár clink és maláji színház is, mindegyik a maga nemében érdekes. Azonban az egyik khinai színház oly nagyszerű, hogy magában Khinában sem láttam nagyobbat, és jobban fölszerelt színészeket. A házban 3500 néző ülhet, s a színészek ruhatára mindent felülmúl, a mit mi ismerünk Hunyady László, „Bánk bán” s ilyféle dalműveink fényes ruhatárából. Itt minden valóságos nehéz selyem és bársony, gazdag selyem, arany- és ezüst-hímzésekkel. — A szindarab kezdődik minden nap 11 órakor délelőtt, s szünet nélkül foly az előadás egész éjjel után 4 óráig. A közönség folyvást jön és megy, s lehet théázni a páholyokban, sőt szivarozni és pipázni is, s a füst senkinek terhére nem eshetik, mert a ház teteje körül egy nyitott corridor van alkalmazva, hol a levegő szabadon jár keresztül. A szindarab épen olyan, mint nálunk: fölemelve, de egyáltalán semmi függöny vagy diszitény nincsen s a zenekar a szindarab mélyében ül, s csaknem folyvást működik siketítő rémséges discordantriájával, még a színészek játéka alatt is. Ha a jelenet változik, a rendező egy pár szóval a közönség értésére adja, s minden intriguja a da-

rabban egy pár spanyol fal ügyes helyezése által és közt történik.

Béleti díjmal mindenki annyit fizet a pénztárnál, a mit tetszik, ugyis belül még költeni kell théára, szivarra stb. Hogy az expeditió ide érkezett mult aprilban, több tagját én vezettem el a khinai színházba, s mindegyikünk a pénztárnál egy dollárt fizetett. Alig ültünk le a díszpáholyban, az igazgató hozzám jött s erőnek erejével visszaváradta a fizetett 14 dollárt, bemutatatta az expeditió tagjait, pezsgőt és süteményt hozatott, s derekasán megvendégelt bennünket. Aztán a szindarabot megállította, mely egy complicált khinai vitézdráma 45-ik felvonása volt épen, s a mi tiszteletünkre egy új vigjátékot hozatott színre. Ezen vigjátékból sem értettünk ugyan sokat, de az igazgató megmagyarázta törött angol nyelven, miként igen mulatságos; erről azonban meggyőződünk magunk is, mert a nagyszámu közönség folyvást úgy kacagott, hogy néha a színészek egy-egy ideig nem folytathatták a játékot. A mese egy mindennapi dolog volt. Egy vén khinai kereskedőnek fiatal neje van, kire igen féltékeny és zár alatt tartja. Egy fiatal angol beleszeret, s természetesen, visszonszerettetik. A vén férj meglepi őket egy tragikomikus jelenetben, aztán nejét a mandarin elé viszi, elítélés végett. A mandarin kimondja a nőre, hogy nem vétkes, megszidja a férjet, sőt kalodába téteti, hogy oly rozsul bánt nejevel. Kimondja, hogy el vannak választva, s a nő az angolhoz mehet, ha az angol copfot visel s khinai lesz. Vége: boldog házasság, s az angol körülvezetetik copfosan. A darabban oly sok ügyes intriguja van s oly csattanósan van színre alkalmazva, hogy legkisebb kétségem sincs: mikép jól sikerülne bármely európai szindarabon, már csak újdonságánál fogva is. Ha időnk lesz, még folytatni fogjuk jegyzeteinket Singaporeról, hol könnyen lehet irni végnélkül s oly tárgyokról, melyek még elesépelve nem igen vannak.

Január 4-én indulok Borneo-szigetre, honnét mindenestire irni fogok, ha előbb nem.

Xantus János.

Börtön-krónika.

Harmadik közlemény.

(Vége.)

A balsorsú szorosabban és forróbban köti össze, fűzi egybe a különböző rangú, miveltségű, és polgári állású embereket; így volt itt is, szeretet tartá össze, szenvedés forrasztá egybe a foglyok sziveit, a gazdagabb szerencsétlen megosztá falat-

ját a szegényebb szerencsétlennel. De a honn szívenedők is szíves küldeményeikkel vigasztalák számtalanszor a börtön falai közt sanyalódókat, küldözvén nekik különféle ruhaneműket és élelmi szereket; nemeslelkű barátok is szíves

megemlékezéseikkel enyhítették barátaik nehéz sorsát.

Elmulaszthatlan kötelességünk most már, midőn temünk szabad, a haza köztudomására hozni azon nemeskeblűek neveit, kik nemtői voltak az idegen föld börtöneiben szenvedő mártir hazafiaknak. Alig egy-kettő, vagy egyedül csak az, kihez címezve volt a hon leányai könyvével megszentelt küldemény, tudá, vagy ismeré a boldogító titkos kezét; hiszen akkor kegyeletet, részvétet csak mutatni is büntény vala. Kik fogolytársaim közül ismeritek e titkos jöltevéket, kedves dolgot tesztek, ha neveiket a titok lepléből fényre hozzátok, hadd emeljünk nekik oszlopot, de nem romladékony márványt, hanem a hála, és emlékezet oszlopát. Kikről némi tudomással bírok, örömmel jegyzem fel ide neveiket. Ilyenek jelsül: gernyeszegi gr. Teleki Domokos még akkor hajadon leányai: Jozefa, gr. Teleki Sándorné, Zsófia, báró Vay Béláné, gr. Toldalagi Eszter, Kerta Mari, Turi Berta Erdélyből, de védangyala a foglyoknak, b. Radákné gr. Rhédei Klára volt.

Hazánk több, és pedig nem magyar ajku városai jelesül mutatták ki honfiai részvétüket a börtön lakói iránt; örök emlékü leend a pesti nőegylet buzgalma, mely különféle ruhaneműeket és szép összeg pénzt is küldözött koronként a szenvedés enyhítésére. Majd vallásfelekezetek, egyes egyházak is tényleges részvételt voltak fogoly egyházi férfiak iránt. Így például a debreceni ref. népes egyház szeretete és ragaszkodása hazafias érzelmének ritka példáját mutatá közkedves-ségü lelkipásztora, Könyves Tóth Mihály iránt, kinek állomását több éven át segédlelkészszel látta el, a lelkeszi fizetést fentartván az ő, és gyermekei részére. Kegyelet örvi néhai superintendens Szoboszlai Pap István nevét, ki egyházkerülete fogoly lelkipásztora ügyében több ízben emelte fel esdő szózatát; eikkiró hála adóját fizeti le most ünnepélyesen nyugvó hamvai iránt, ki míg élt, évenként anyagi segítséggel is enyhítette nehéz sorsát.

Ismeretlen áldozó nemeslelkek, kik még éltek, éljetek még sok évig!

A börtön-szenvedésnek véget vetett a kegyelem, amnestia. Ki rajzolhatná le a bilincsekől ki-

szabadult örömét? megható, megindító a kiszabadulás; szivrázó, ha az elmenő még fogolybarátokat hágy a börtörtön falai közt.

A kiszabadultnak „Certificat“ adatott. A nekem adatottat, történeti okmánynak, ime ezennel ide igtatom; hiszem, minden fogolynak ilyen kézbesítettett:

„K. k. Festungs-Kommando zu Josefstadt.

Certificat.

Nachdem Vorzeiger dieses L. H., gebürtig aus wegen Verbrechens des Hochverraths zum 20-jährigen Festungsarreste verurtheilt, in Folge allerhöchsten Handschreibens Se. k. k. Majestät vom 3. April 1856, der Rest seiner Strafe im Gnadenwege gänzlich nachgesehen wurde, so wird ihm gegenwärtiges Certificat ertheilt, und alle löblichen k. k. Militär- und Civilbehörden werden standesgemäss ersucht denselben ungehindert von hier über Pardubitz, Pest nach Szentés in Ungarn passiren, und ihm jede mögliche erbetene Unterstützung angedeihen zu lassen.

Sign. Festung Josefstadt, am 5. April 1856.

Se. k. k. apost. Majestät des k. österreichischen Leopold und des St. Stanislaus-Ordens Ritter der ersten Classe, k. k. Feldmarschall-Lieutenant u. Festungs-Commandant
Ritter Josef von Kisslinger m. p.

Ezután a hadbiztos következőleg ellenjegyzé:

„Vidi! mit dem Bemerken, dass jenseits genannter Mann mit fünften April beim hiesigen Festungs-Stockhause ansser Stand und Gebühr tritt; derselbe übergeht mit dem genannten Tage aus der Militär- in die Civiljurisdiction und hat sich daher allen Anordnungen und Befehlen seiner respectiven Civilbehörden zu unterziehen.

Vom k. k. respicirenden Feldkriegs-Commissariate Josefstadt, am 5. April 1856. *Gsangler.*“

Ez okmányt aláírta még a jوسفstadti polgármester, de mind a két sor, mind a polgármester neve nekem olvashatlan.

Ezen Certificattal tért vissza hazájába, szerető övéi forrón ölelő karjaiba a sok tüzpróbát kiállott, testben elsenyvedt, lélekben megedzett magyar fogoly.

Hajdu Lajos.

Egy hét története.

(Márc. 21.)

(VK.) A jótékonyág csupa túlbuzgóságból kezd rosznál bánni az „ég leánya“-val, a mint Luther nevezé a zenét. A műkedvelés odáig megy — min-

denféle jótékony cég nevében, — hogy a harmónia nem egyszer önkéntes számüzetésbe indul, csak hogy kikerülhesse a torturákat. Legalább is hét

hangversenyről kellene említést tennünk, ha az egyleti quodlibet-koncerteket mind elő akarnók sorolni, tarka műsoraikkal, melyeknek tartalma gyorsan változik át, mint az aprilis szeszélye: napsugárból és esipős szélre. A napsugárt az igazi művészek képviselik, kiknek — ha nehezeltést nem akarnak fejükre vonni — koronkint meg kell hódolni a „játékony“ műkedvelés oltára előtt; a esipős szelet pedig a „vonzó“ műkedvelők összevissza játéka vagy éneke.

A zeneidény cseng-bong. Hallottuk Helmesberger három kamarai hangversenyét, nagy mesterek vonós négyeseivel és zongora-tőseivel, azonkívül Brüllt a zongorán s Poppert a gordonkán. Hallottuk Kletzer Féri szívhez szóló, meleg gordonkajátékát több ízben, körülrakva a műkedvelés hamar hervadó és sokszor tüskés virágaival. S hallani fogjuk Leitert Györgyöt is, e fiatal zongoraművészt, kit obligát hozsánna fogad már csak azért is, mivel a Liszt tanítványa.

S mindez nem elég, sőt még a színházi vizsgák utósó negyedrészkoncertje (a Böhm tanítványai-val) sem elég; mindnap beköszönt hozzánk egy-egy új program, a bölesöde, valamely segélypénztár vagy a nőképző-egylet nevében kérve a pártolást, s figyelmeztetve a világot, hogy „fölfölizetések szívesen fogadtatnak s nyilvánosan nyugtáztatnak!“

Mit is kiáltott csak ki Döbrögi az ablakon, midőn trombitása kegyetlenül futta a harsonát: „keveset a jóból.“ Vagy legalább kevesebbet; mert ha egyszer a műkedvelés árja ennyire előzőnli a zeneidényt: akkor a valódi művészek pár év múlva kerülni fogják a pesti — hajótörést. Ugyanis, ha a quodlibet-koncertezés kifárasztja a közönséget: annak kárát csak az igazi művészek fogják vallani, kiknek egyedüli (de igen becses) jótékonyaságuk abból áll, hogy nemes élvezetekben részesítik a közönséget. Elriasztásuk tehát nagy kárvallás volna mind az izlés, mind a zenefejlődés érdekében. Azért is, ám a farsangon át szívesen táncolunk mindenféle nemes célra: Karnevál ö vídorságának e jótékonyaság képezi legnagyobb erényét; hanem ez erény nevében ne táncoltassák még a böjt műzsját is halálra, mert egyszer csak elmenekül körülünk boldogabb hazába, hol a zeneművészet nem az adakozások eszköze, hanem a legtisztább élvezek célja.

Ime, nem elég baj-e már az is, hogy a philharmoniai társulat pompás hajója rég bevonta vitorlát s a téltélség kikötőjében pihen, mivel a diletantismus és félművészet apró tarka esónakjai egészen ellepték és uradják a tét? Ha így hala-

dunk tovább: egyszer csak ki fogunk esni muzsikális „szép hírünk“-ből, s a nagy művészek körüljárnak végpontja nem Pest fog lenni, hanem Bécs városa.

Ezen aztán a „staggione“ sem segít, melynek zenei importe-ja mindössze is: egy pár szép hang és egy halmaz üres opera. Üres a zeneértőknek, de gyönyörteljes a high life-nak, mely most a „Varietés“ piros páholyaiban pompáz. A gypajuteai épület — mely eredetileg sör mellett folyó productiókra volt szánva, s csak építésközben nemesült át díszes színházzá, — aligha álmodta megnyitásakor, hogy alacsony kapui előtt annyi ősi címeres hintó fog megállani. Salvinak — ki, mint látszik, életrevaló ember, — minden második este egész „theatre paré“ vizs a magyar előkelőség. A páholsorok ragyognak a szép arctól, melyeknek némelyikében mintha a „nagy század“ egy-egy finom areképe elevenült volna újra meg, drága selymektől, hajporos frizuráktól, csillogó gyémántoktól. A „beau monde“ soha sem gyűl össze ily pompásan a nemzeti színház páholyaiban, hová csak régi szokásból társalogni jár, míg a „Varietés“-ben néma kegyelettel hallgat és gyönyörteljesen tapsol. Látni lehet az arcok fényéből és szemek sugarából, hogy mily örömet érez: mehetvén olasz operába, mint akár a párisi nagyhölgyek és londoni ladyk. Az mitsem tesz, hogy a dalm régi, kopott, tartalmatlan; az énekar gyarló, a zenekar pedig még gyarlóbb; hogy Moro k. a. kevesebbet ér Pauliné asszonynál, a buffonak („Lindá“-ban) már csak a mult emlékei közé tartozik a csengő hang, az altistanő pedig még mai napig sem bírta erőteljes hangjával összeházasítani az ének művészetét; se baj! ha nem is volna itt Pandolfini és Medini — e két gyönyörű hang — azért csakugy tapsolnának ez operának, mivelhogy — olasz. A mi a drámát illeti, azt is szereti a mi előkelőségünk, kivált ha — francia. Épp ma (hétfőn) a budavári kis színházban együtt lesz az egész „société“, részint játszva a színpadon, részint tapsolva a páholyokban. Két kis vigjátékot játszanak franciául („Permettez Madame“ s „Monsieur qui boude“), s egyet nagylelkűleg magyarul: „A nyelvtan“-t. Amazokban Türr tábornokné a főszerep, ez élénk kedélyű urhölgyé, ki franciára fordítá az egész magyar szalonvilágot; emebben pedig a Bethlen Vilma grófkisasszonyé, ki — mint a próbák után beszélük — igen ügyesen beszél és mozog a színpadon is, csak ugy, mint otthon.

Az uri mulatságokról szólván, nem lehet melőznünk a miniszterelnök táncestélyét sem, mely-

ről csak egy streotyp vélemény lehet: fényes és szívélyes. Háziur és háziasszony (ki hosszab gyöngélkedésből üdülve föl, mindenfelől nyájias üdvözlésekkel lön elhalmozva) egész otthoniassá tudják tenni termeiket minden vendég számára. Nemesak a főrangú delnő érzi itt magát jól, hanem az egyszerű polgár is, ki hamleti habozás közt nyul a mindenféle színű jeges italokhoz. A gőzsikló, mely folyvást mozog és jövedelmez, számos vendéget szállita föl e bátra, a mi legjobban mutatja, hogy a kitünő társaságban az equipage-talan demokrácia is bőven volt képviselve. A termekben a keletről hozott ritkaságok (bőrhozs, edények, szultáni abrosz) szintén láthatók voltak. De ki nézte volna azokat most hosszasan, midőn az élő szépségek ritkaságaiban gyönyörködhetünk?

Két ily szépség — a staggione lelkes hölgyeiből — épp a nemzeti színházról beszéltek. Szörnyen jót kívántak neki — gr. Széchenyi Imrét intendánsnak. El voltak ragadtatva e jó gondolat-tól, s nem győzték mondani, hogy csakugyan milyen jó lenne! Hogy ne? A gróf irt francia dalokat, irt német quartettet, szereti az olasz operát, és semmi egyéb hiánya nincs, mint az, hogy egy csöppet sem ismeri — a magyar színirodalmat, a mi egyáltalán nem is tartozik a „bon ton“-hoz.

Egyébiránt szépeinket el fogja szomorítani a hír, hogy a nemzeti színháznak már körülbelül van intendánsa: Zichy Antal, ki most egész idejét a színpalak közt tölti, szerződött a régibb tagokat, próbálgatja az ujoncokat, igyekszik kiegészíteni a személyzetet s nagyobb elevenséget önteni ez ellanyhult testületbe. Próbaszerpelek egész sora áll előttünk: jön Carina k. a., föl fog lépni Singer Anna k. a., aztán az anyahősnők szakmájában Némethy Irma k. a. és Ardayné asszony.

Bizony, a kik „Stuart Mária“ előadásán jelen voltak, alig is kívántak valamit hőbben, mint ez utóbbi szakma betöltését, Felekiné asszonynak — a mint mondják — voltak kitünő mozzanatai, s kivéve, hogy a kerti jelenet szenvedélyéhez nincs hangja és tüze, megérdemelte a tapsokat; hanem

Erzsébet királynő csakugyan pórul járt Paulayné asszony kezében. Ez az alak mindig ellenszenvessé válik, ha az ábrázoló színész nő méltósága nem ad neki impozáns szabást. Paulayné asszonytól nem lehet kívánni, hogy adjon azt, a mije nincs; hanem a játékrendtől meg lehetne várni, hogy ne léptesse föl oly szakmában, melyre nincs kellő hivatása.

A hét színpadi diadala a *Pauliné* asszonyé, ki igen költői Ophelia volt, aranyszőke fűrtökkel, rózsaszín és fehér ruhában, gyönyörű meleg és tiszta énekkel. Először találkozott most a mi közönségünk egy idegen zeneköltővel, s az első együttlét alatt nem tudott vele egészen megbarátkozni, s hidegen vált meg tőle. „Hamlet“ nem is olyan opera, hogy első hallásra gyujtsan, mert a szenvedély közvetlensége s a képzelem eredeti ötletbősége nincs meg benne; de van két nagy jele-nése, mely drámai és költői szépségeivel előszörre is hatni tud ránk: a holt apa első megjelenése és Ophelia téboly-jelenete. Mindkettőben a hangulat igen kitünőleg van eltalálva. De e két fénypontot sok zenei szárazság választja el egymástól, s talán nem esalódunk, ha azt hisszük, hogy Thomas Ambrusban nagyobb a zenetudós, mint a zeneköltő. Valószínű azonban, hogy a közelebbi ismeretség egyre jobban meg fogja őt kedveltetni, és sok oly szépsége fog föltűnni, mit első alkalommal észre sem vettünk. Annyi azonban változhatatlán igaz, hogy Hamlet — e töprengő, lassu hős — hibás választás volt operai szöveghez.

A míg a zeneművészetnek ennyi zajos története és újdonsága van: addig a magyar *népzene* nagy veszteséget fájlahat: *Patikárus Ferkót* szombaton temették. Ő tudta csak igazán szívbe játszani az édesbűs magyar nótát, kivált ha egy kis bortól nekierzékenyedett. Megrikatta a vígadót s fölvidítá a busulót. Az ötvenes években az ő hegedűje mellett szórakoztunk és emlékeztünk. Fialat költők akkor egymásután irták hozzá a verseket, miután szívükre tudott hatni. Ő nem volt művész, hanem az édes anyatermészet egy ritka gyermeke: tanulatlan és mégis elragadó, igazi népzeneész.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

* (*A röstek egylete.*) Tuskalosa- s Louisianaban (Amerika) egy társaság alakult, mely e nevet: „a lusták clubb“-ja viseli. Szabályaikban a többi közt e passus is olvasható: „ha a társaság valamely

tagja az utcán valakivel beszélendő, megáll, köteles magát valamire támasztani, ellenkező esetben (azaz ha egyenesen talál maradni) 1 dollárnyi bírsággal büntetendő.“

és vasárnapokon 15 kr. A tárlat csak május végéig leend nyitva. Figyelmeztetnek a t. c. tagok, hogy a családi jegyek közül csakis az 1869. és 1870. évre szólók érvényesek és a pénztárnál átadandók.

* (*Külföldi magyar lap egy festésziünnéről.*) A jeles tehetségű Munkácsy Mihály, kitől lapunk is nem egy genreképet közölt, jelenleg Düsseldorfban képezi magát. A „Düsseldorfer Anzeiger“ nagy dícsérettel ír egyik legújabb festményéről, melynek címe: „A siralomházban.“ Homályos börtönben, fekete posztóval borított asztal mellett, melyen fészület és égő gyertyák állanak, ül az elítelt. Az imakönyvet eldobá magától, s boszús pillantást vet látogatóira. Külsőleg látszik, hogy erőszakos, de egyszersmind erős természet, mely érdekeltséget kelt; tettei közajkon forognak. Ezért van körülte a nagy tónogás, de láncai dacára töle mindenki illő távolban marad. Látogatóit különféle indok vezérelte: kíváncsiság, szájalom, részvét s azok között, kik megvetőleg nézik, talán van olyan is, ki rosszabb, mint maga az elítelt. Megkapó részlet e képen a bűnös neje, ki fájdalomtól ösztörtve a falnak támasztja fejét, s kicsiny gyermeke, ki még azt sem tudja, hogy nemskára meggyalázott és árva leend. — A „Düsseldorfer Anzeiger“ e festményt fontos művészeti tüneménynek nevezi. Mint írja: „A képen minden oly megkapólag van ábrázolva s egyes alakok oly élettelenesen egyénítvők, hogy azt gondoljuk, miszerint minden erre régi ismerősünk. Nem hisszük el, hogy kezdő műve előtt állunk: a színök komoly, minden hatásvadászás nélküli kezelése, s a festési segédleszközök fölötti uralkodás: érett művészre utalnak. A fiatal festész idősebb pályatársai, kik a képet látták, egyaránt meg vannak lepelve a művész ritka tehetsége és a festmény mély benyomása által.“

* (*Új opera.*) Erkel Sándor, kinek zeneszerzői képessége már a „Csobánc“-ban is szépen nyilvánított, háromfelvonásos víg dalművet ír, Vörösmarty „Csongor és Tündé“-je után készült szöveghez.

* (*Temes megye legjobb monographiájának*) Murányi Ignác elhunyt temesi főispán özvegye 100 frt jutalmat szánt.

* (*Beccus adomány az egyetemi könyvtár részére.*) Az angol kormány néhány év óta egy nagy művet ad ki, melynek címe: „The people of India“ (India népe), s mely a kelet-indiai népek és kasztok leírását s ezernél több fényképet tartalmaz. Eddig négy kötet készült el, melyet még négy fog követni. Vambéry Armin az angol kormánytól tudakozódott e mű megszerzhetése miatt, miután az áruba nem fog becsáttatni; s tudakozásaira azon választ nyerte, hogy e művet ugyan magán-embereknek nem lehet ajándékozni, de az indiai ügyek minisztere, Argyll herceg igen nagy örömmel ajánl fel egy példányt a m. k. t. egyetemnek. A négy diszkutációs kötet már meg is érkezett az egyetemi könyvtárba, hol nyilvános használat végett őrzetik.

* (*A természetvizsgálók nagygyűlésének*) előkészületei végett Rómer Flóris e napokban Aradon járt. Nagy Sándor első alispánnaál volt szállva,

kivel együtt egy kufsteini cellában szenvedék a szabadságharc utáni államfogságot.

* (*Erkel Ferenc arcképe*) közlőle e napokban a Lipésében megjelent, kitűnő gondallal szerkesztett „Tonhalle“ című zenészetű lap, mely csak a legnevezetesebb zeneköltők arcképeit szokta közölni. Nagy elismeréssel van az ősz magyar zeneköltő tehetsége iránt: költői phantáziáját Gounod-éval helyezi párhuzamba, dícséri hangszerelését s végre beismeri, hogy bármely nemzet büszke lehet ily zeneköltőre.

* (*A főváros egyik legrondább pontja,*) a szerviták kertje a belvárosban, most már a kormány tulajdona lett. Az 1000 négyzetöng-ölnyi kertet (élet 200 frtjával) megvette, s most oda építik a főposta-épületet. A nyert összeggel a szerviták felépíték a kolostor többi részét három emeletre. Más oldalról vett értesülés szerint Andrássy gr. a pestvárosi köldötségek előtt úgy nyilatkozott volna, hogy a kormány a kolostor többi részét is meg akarja szerzeni, hogy ott a pesti pénzügyi hivatalok, a bélyeghivatal stb. számára épületet emeljen.

* (*Livingstone felől.*) kinek halálában egy év előtt alig kétkedett még valaki, most gyakran érkeznek tudósítások, a nélkül azonban, hogy Livingstone-től magától közvetlenül érkeznek. Roderich J. Murchison azt írja a „Times“-nak, hogy a nagy utazó jelenleg Afrika keleti partján van Tanganyika tó körül, hova azonban már régen elutazott, s hová most nem lehet utána küldeni az élelmi szereket, mert a kholera a legnagyobb mérvben dühöng, s minden közlekedés megakadt. E kholeráról Waller Horace ezeket írja szintén a „Times“-nak: „Zanzibarban a kholera több, mint 10,000 embert vitt el, és a szigetben 30 ezeret. A vész dühöng a parton s északon és délen. Quilóban naponkint 200 rabszolga hal meg. A kholera annyira leszállítja a rabszolgák árát, hogy fejenként egy dollárért hiába árulják. A karavánok az uton fel vannak tartóztatva e halandóság miatt: az elefántesontot az uton hagyják és most gyűjtenek össze néhány embert, hogy a tartomány belsejében keressék fel a nagy mennyiségű elefántesontot, melyet idáig nem hozhatának, mert a teherhordók uthban Ugogóban meghaltak. Az expedíció, melyet több emberből állított össze, hogy Livingstonenak vigyenek több beceses tárgyat, a kholera által meglepetve, az uton fel tartóztatva. Sokan azok közül, kiknek jelentékeny öszszégeket előlegeztem, meghaltak. Ennek a háznak nagy veszteségei lesznek, és Livingstonenak is lesz része abban.“ Horace Waller ur megjegyzi, hogy a beltartományokkal való közlekedés felfüggesztése miatt, nehezebb lett, mint valaha. Livingstone doktorról híreket kapni.

* (*Mérgelés.*) Dr. Vissy Pál, Somogy megyének volt főorvosa, 8-án megmérgezte magát S-Korpádán, még eddig nem tudható okok miatt. A mérget (3 gran atropin), melyet a szerencsétlen már havakkal előzött rendelt maga számára délelőtti órákban vette be, s még délután 4 órákor s élt, az orvosisegély mit sem használván.

* *(Csodálatos számoló képesség.)* Jelenleg egy vak tart eladásokat Pesten, ki rendkívüli számoló tehetséggel van megáldva. Neve Chybiorz Pál, s előadását a budai reáltanodában tartja. Egy jó nagy iskolatábla egész hosszában 72 számjegyű szám iratott, ezt a számoló művész egyszeri felolvasás után tökéletesen megjegyezte magának s képes volt azt azonnal kimondani; hasonlóan egy alája írt más 72 jegyű számot, ugyszintén azoknak összegét és az egyiknek egy számjeggyel való szorzatát. Ő ezuttal már összesen 289 számjeggyel terhelte megemlékező tehetségét, és annyira tisztában volt az egyes számjelek fekvése iránt, hogy képes volt megmondani, vajjon a 4-ik sor 20-ik számjele fölött, a 3-ik, 2-dik és 1-ső sorban mily számjelek állanak, melyek ezeknek szomszéd számjelei, stb.; továbbá megmondotta az eredményt, mely létrejön, ha pl. az 1-ső sornak 4-ik számjelméből levonatik a 4-ik sornak 68-ik számjele, ha a maradék a 3-dik sor, 31-dik számjelmével szoroztatik, és ha a szorzatot a 2-ik sor 46-ik számjelmével elosztják. Köbgyököt 18, egész 20 jegyű számokból rögtön fejtette, nehéz egyenleteket oldott föl; egy félreálitának pár perc alatt a köbgyökfejtésnek egyedül általa használt módját magyarázta meg; végre egy jó órának eltelte után, a kezdetbe felírt 72 számjeli számsorokat oly sebesen mondotta el, hogy alig lehetne őt azok olvasásában követni. Chybiorz Felső-Sziléziából, Schwarzwasser helységéből származik, szülői szegények; első matematikai oktatását egy főreál-tisztától 28 éves korában nyerte; azóta beutazta majdnem egész Németországot és Ausztriát, s mindenütt a legmelegebb elismerésre talált. Chybiorz módszerében oktatást is ad.

* *(Debrecenben)* a régi kollégium alapjának ásatásakor találtak már több régi téglát; egyen világosan látszik 1713 évszám; másikon 1100 látható, de hogy ez évszámot jelentene, még kétes. Találtak továbbá egy porcellán pipát; hihetőleg valami kömives-legényrejtette ide pajzánágából az ő „emlékezete okáért.” Folytonos figyelemmel kísérik az ásatást.

* *(Az egyházi átok)* még nem ment ki a divatból, s Viktor Emánuel kiátkozása után következett Offenbach, e nagy hírre jutott zeneszerző, kinek „Dunan apó”-ja, „Gerolsteini nagyhercegnője” stb. nálunk is ismeretes. Cullen irlandi kardinális átkozta ki az egyházból Offenbachot, ki azonban zsidó lévén, nem sokat törődik vele. De megátkozta a kardinális még a zeneszerző számos operette-jét is, s ezenkívül több francia vígjátékot. A lublini „Théâtre royal” igazgatója tehát bejelenté a közönségnek, hogy a kijelölt darabokat, száma vagy harmincat, a játékrendből kitorúlni kénytelen.

* *(Halálózás.)* Patikáros Ferenc, az isme retes népszerűség, kinek zenetársulata külföldön is nagy tetszést aratott, e hó 18-ikán elhunyt Pesten. Egyszer fiatal költők verseket is írtak a magyar zene e jeles tolnácsolójához.

* *(Garibald új regénye.)* Alig vette a közönség kézhez a Clelia, vagy „Szerzetes uralma” című

regényt, s már ismét egy új regény jelen meg az ősz tábornoktól. Címe: „Cantoni, az önkéntes.”

* *(Kračkóbol újjak.)* A legfőbb törvényszék helybenhagyta az Ubryk-ügy vizsgálatának megszüntetését chrendelő végzést.

* *(A kolozsvári régi kapuk lerombolása)* e napokban az országgyűlésen is szóba jött. Már előbb interpellálta Heusszmann e miatt a belügyért, ki pár nap előtt azt válaszolta, hogy a tornyok az közlekedést akadályozzák, s azért határozta el Kolozsvár tanácsa a lerombolást. Ezen csak a közellevő házak kiszájtítása által lehetne segíteni, de ez tetemes pénzkiadásokat kerül. Ő — a belügyér — megkereste ez ügyben a tanácsot, mely azonban kijelentette, hogy zokon venné, ha határozatán változás történne. Ekkép a régi emlékek nagy részét elpusztítják, s csak a Bethlen-bástya marad meg.

* *(Nevezetes kérvény)* jelentettek be e hó 19-ikén a képviselőházban. E kérvényben Kulifay János követeli, hogy a nagybátyjáról, Rajczy Jánosról 1814-ben reámaradt összeget, mely az osztrák nemzeti bankban van állítog letéve és a kamatokkal együtt nem kevesebb, mint 10 millió 10 ezer forra rug, adják ki neki és büntessék meg példásan a minisztereket, kik eddig e szép hagyaték kiadását megakadályozták. A kérvény nagy derűtséget okozott az egész házban.

* *(Mérgezési pör.)* E hó 19-ikén érdekes pörben mondták ki Bécsben az ítéletet. Schochet Mór, a Josephinum orvosi akadémia növendéke a fővádlott, atyja és anyja a bűnrészességről vádlottak. A büntény abban állott, hogy Schochet Mór egy magában élő ismerősét, Hechtet, méreggel megölte és kirabolta; anyja és atyja tudtak a rablásról. A törvényszék a fővádlottat 18 évi sulyos fogságra, az apát 4 évi, az anyát egy évi fogságra ítélte. Átalános feltűnést okozott és nagy érdeket költött a higgadt magatartás, melyet a fővádlott a tárgyalásnál tanusított. A végtárgyalásnál ő maga tartott ötnegyed óráig tartó védbeszédet.

* *(A bécsi szedők csinyje)* véget ért, s a szedők ismét visszatértek munkájukhoz. Annál hevesebben revoltának a sütő-legények, követelve a testületik főnökének elmozdítását.

* *(Boldog családapa)* Graveben (Holland) egy családapa a napokban bejelenté a polgári-hatóságának, hogy „harminkettedik gyermeke született.”

* *(A szultán háremében)* 900 nő van. Három különös szépségű nejének neve: Dournel (az új gyöngy), Hairani dil (kitűnő szív), és Eda dil (a szív eleganciája). A szolgái személyzet száma: 2300. A szeraülben minden nap 500 asztalt terítenek, s naponkint kétszer összesen 6000 adag ételt tálnak föl.

* *(Tornaiskolák.)* A honvédelmi miniszterium rendelkezése folytán valamennyi honvédszülő-aljnál tornaiskolák fognak felállítani. A felállítással a zászlóaljparancsnokok vannak megbízva.

* *(Emancipáció.)* Illinois amerikai állam egyik kerületében. Jersey countryban egy nő, miss Amália Hobbs választott meg 26 szavazattöbbséggel békebiróvá.